

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

**PODMIENKY NA VÝCHOVU A VZDELÁVANIE
DETÍ A ŽIAKOV
ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE**

Sekcia regionálneho školstva

***Oddelenie škôl s vyučovacím jazykom národnostných
menšín a vzdelávania rómskych komunit***

Bratislava, marec 2012

Obsah

1. Úvod	3
2. Legislatíva.....	3
3. Pedagogicko-organizačné pokyny	6
4. Rozvojové projekty	7
5. Operačný program Vzdelávanie	7
6. Štátny pedagogický ústav.....	10
7. Metodicko-pedagogické centrum (RP PREŠOV – ROCEPO)	10
8. Štátna školská inšpekcia.....	11
9. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie	16
10. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.....	17
11. Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2011 – 2015	18

1. Úvod

Vzhľadom na zabezpečenie vzdelávania v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa (úloha orgánov štátnej správy a samosprávy vytvárať podmienky pre rovnaké možnosti detí v prístupe ku vzdelávaniu so zvláštnym dôrazom na tie skupiny, ktoré sú z dôvodu sociálnych a kultúrnych špecifik vo vzdelávacom systéme znevýhodnené) a výsledkov štúdií PISA (v SR je vzdelanostná úroveň pod priemerom OECD a silne ju ovplyvňuje sociálno-ekonomické zázemie) je potrebné cielene a adresne zabezpečiť pomoc deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia (ďalej len „SZP“).

V SR je podpora prístupu k vzdelaniu zabezpečená systémovo (finančne aj inštitucionálne): bezplatná predškolská výchova od 5. roku veku dieťaťa; nultý ročník v základnej škole; špecializované triedy v základnej škole – kompenzačný a rozvojový program; asistent učiteľa; príspevok na žiaka zo SZP; dotácie na stravu a školské pomôcky; dávka v hmotnej núdzi na účely zabezpečenia základných životných podmienok dieťaťa, ak toto dieťa plní povinnú školskú dochádzku; podpora škôl – rozvojové projekty, ESF; tvorba a štandardizácia relevantných diagnostických nástrojov). Tieto opatrenia sú koncepčné (Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania schválená uznesením vlády č. 206/2008) a riešia príčiny školskej neúspešnosti aj rómskych detí zo SZP v základných školách, resp. nedosahovania školskej spôsobilosti.

2. Legislatíva

Žiadne opatrenia v školskom zákone 245/2008 Z. z. nevedú k vylúčeniu rómskych detí zo štandardného školského systému a ich umiestňovaniu do osobitných výchovných a vzdelávacích zariadení, a teda k pretrvávajúcej segregácii. Žiak plní povinnú školskú dochádzku v základnej škole v školskom obvode, v ktorom má trvalý pobyt, ak zákonný zástupca pre svoje dieťa nevyberie inú základnú školu. Týka sa to všetkých detí bez ohľadu na národnosť, pohlavie, rasu, náboženské vierovyznanie a pod.

Dieťa má právo na

- a) rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu,*
- b) bezplatné vzdelanie v základných školách a v stredných školách,*
- c) bezplatné vzdelanie pre päťročné deti pred začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky v materských školách,*
- d) vzdelanie v štátnom jazyku a materinskom jazyku,*
- e) individuálny prístup rešpektujúci jeho schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav,*
- g) úctu k jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnostnej a etnickej príslušnosti,*
- h) poskytovanie poradenstva a služieb spojených s výchovou a vzdelávaním,*
- i) výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a hygienicky vyhovujúcom prostredí,*
- j) organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny,*

k) úctu k svojej osobe a na zabezpečenie ochrany proti fyzickému, psychickému a sexuálnemu násiliu.

Zákonný zástupca má právo vybrať pre svoje dieťa školu, zodpovedajúcu schopnostiam, zdravotnému stavu, záujmom a záľubám dieťaťa, jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnosti a etnickej príslušnosti.

Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú.

Zároveň je však povinnosťou dieťaťa a žiaka pravidelne sa zúčastňovať na výchove a vzdelávaní a riadne sa vzdelávať a povinnosťou zákonného zástupcu dieťaťa alebo žiaka vytvoriť pre dieťa podmienky na prípravu na výchovu a vzdelávanie v škole a na plnenie školských povinností, dodržiavať podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu dieťaťa určené školským poriadkom, dbať na sociálne a kultúrne zázemie dieťaťa a rešpektovať jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.

Práva ustanovené školským zákonom sa zaručujú rovnako každému v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou antidiskriminačným zákonom.

A) Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- princíp zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie - § 3 písm. d)

- definuje dieťa a žiaka zo SZP - § 2 písm. p),

- § 12 výchovno-vzdelávací jazyk,

- § 28 ods. 7 príspevok v materskej škole sa neuhrádza za dieťa písm. a) ktoré má jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky, písm. b) ak zákonný zástupca dieťaťa predloží riaditeľovi materskej školy doklad o tom, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi,

- nultý ročník základnej školy § 29 ods. 4,

- pôsobenie asistenta učiteľa v materskej, základnej a špeciálnej škole - § 28 ods. 14; § 30 ods. 6; § 95 ods. 9 a § 99 ods. 5,

- určuje, komu je možné poskytnúť príspevok na žiaka zo SZP, definuje žiaka zo SZP na účely poskytovania tohto príspevku, splnomocňuje ministerstvo na určenie výšky príspevku na žiaka zo SZP a určuje vecnú účelovosť poskytnutých finančných prostriedkov (§ 107 ods. 4 až 6),

- § 114 riaditeľ školského klubu detí môže rozhodnúť o znížení alebo odpustení príspevku, ak zákonný zástupca predloží doklad o tom, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi,

- § 116 zriaďovateľ centra voľného času môže rozhodnúť o znížení alebo odpustení príspevku, ak plnoletý žiak alebo zákonný zástupca neplnoletého žiaka písomne o to požiada a predloží doklad o tom, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi,

- § 117 riaditeľ alebo zriaďovateľ školského internátu môže rozhodnúť o znížení alebo odpustení príspevku, ak zákonný zástupca písomne o to požiada a predloží doklad o tom, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi,

- § 140 zriaďovateľ alebo riaditeľ školskej jedálne alebo riaditeľ školy alebo školského zariadenia, ktorého je školská jedáleň súčasťou, môže rozhodnúť o znížení alebo odpustení príspevku, ak zákonný zástupca predloží doklad o tom, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi podľa osobitného predpisu. To neplatí, ak ide o deti a žiakov, na ktoré sa poskytuje dotácia podľa osobitného predpisu (zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR).

B) Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov

- v kapitole ministerstva sa môžu vyčleniť finančné prostriedky na výstavbu, prístavbu, modernizáciu a rekonštrukciu škôl, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie; tieto finančné prostriedky môže ministerstvo prideliť zriaďovateľovi školy podľa počtu žiakov zo SZP, počtu žiakov so zdravotným znevýhodnením a naliehavosti riešenia výstavby, prístavby, modernizácie a rekonštrukcie školských objektov,
- Ministerstvo môže prideliť v rámci rozvojových projektov zriaďovateľovi školy, v ktorej sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie, finančné prostriedky na skvalitnenie podmienok výchovy a vzdelávania žiakov zo SZP.
- § 4e Financovanie nákladov na žiakov zo SZP

Príspevok na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo SZP sa pridelí podľa počtu žiakov zo SZP a výšky príspevku na žiaka zo SZP.

Výšku príspevku na žiakov zo SZP prostredia určuje ministerstvo. V roku 2012 je výška príspevku na jedného žiaka zo SZP celkom 100 €. Na rok 2012 to znamená pre 65 460 detí 6 546 000.- Eur.

Zriaďovateľ verejnej základnej školy je povinný použiť pridelené finančné prostriedky na účely podľa osobitného predpisu.

Zriaďovateľ verejnej základnej školy, v ktorej sa vzdeláva viac ako 100 žiakov zo SZP, je povinný použiť najmenej 50% z celkového príspevku na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo SZP pre verejnú základnú školu na mzdy a platy asistentov učiteľa pre žiakov zo SZP vrátane poistného na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie, príspevku na starobné dôchodkové sporenie a príspevku na doplnkové dôchodkové sporenie.

C) Nariadenie vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov

- mzdový normatív na žiaka nultého ročníka základnej školy je 200 % normatívu na žiaka príslušnej základnej školy (§ 4 ods. 2). Nultý ročník základnej školy navštevujú žiaci zo SZP.

D) Vyhláška MŠ SR č. 649/2008 Z. z. o účele použitia príspevku na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v znení vyhlášky 452/2011 Z. z.

Príspevok na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo SZP možno použiť na úhradu nákladov

- a) na odmeňovanie asistentov učiteľa pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- b) na vybavenie miestnosti určenej na prípravu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia na vyučovanie
 1. didaktickou technikou,
 2. učebnými pomôckami,
- c) spojených s účasťou žiakov na aktivitách podľa osobitného predpisu,
- d) spojených so vzdelávaním žiakov v špecializovaných triedach,

e) spojených so zabránením prenosu nákazy prenosného ochorenia, ktorým je pedikulóza,
f) na príplatok podľa osobitného predpisu – príplatok pre učiteľa za prácu so zdravotne znevýhodnenými žiakmi alebo žiakmi zo SZP v závislosti od počtu týchto žiakov v triede, ak v triede nepôsobí asistent učiteľa (zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 390/2011 Z. z.).

E) Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- pedagogický asistent (asistent učiteľa, asistent vychovávateľa) - § 16 ods. 1 a 2,
- špecialista na výchovu a vzdelávanie detí zo SZP – 33 ods. 2 písm. g).

F) Vyhláška MŠ SR č. 320/2008 Z. z. o základnej škole v znení vyhlášky č. 224/2011 Z. z.

V škole so súhlasom zriaďovateľa možno zriadiť špecializovanú triedu pre žiakov, ktorí z výchovno-vzdelávacieho hľadiska potrebujú kompenzačný program alebo rozvojový program, a pre žiakov, ktorí boli vzdelávaní v škole so vzdelávacím programom pre žiakov so zdravotným znevýhodnením. Taká trieda sa zriaďuje s počtom najmenej štyria žiaci, najviac osem žiakov z jedného ročníka alebo rôznych ročníkov. Ak je počet žiakov menší ako štyria žiaci, trieda sa zruší. Žiaka do nej zaraďuje riaditeľ na návrh triedneho učiteľa, výchovného poradcu po vyjadrení zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a po informovanom súhlase zákonného zástupcu žiaka. V špecializovanej triede je žiak zaradený iba počas nevyhnutnej potreby.

V špecializovanej triede sa vzdelávajú aj žiaci zo SZP, ktorí

- a) po absolvovaní nultého ročníka nemajú predpoklad úspešne zvládnuť obsah vzdelávania prvého ročníka školy,
- b) nezvládajú obsah vzdelávania prvého ročníka školy alebo u ktorých sa na základe psychologického vyšetrenia zistí, že nemajú predpoklady, aby úspešne zvládli obsah vzdelávania prvého ročníka,
- c) boli vzdelávaní v základnej škole podľa programu pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, ale nepreukázalo sa u nich zdravotné postihnutie.

3. Pedagogicko-organizačné pokyny

MŠVVaŠ SR odporúča

- uplatňovať v školách a školských zariadeniach zákaz všetkých foriem diskriminácie a segregácie,
- eliminovať problémy žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných skupín, ktoré komplikujú proces ich prijímania do bežných škôl a školských zariadení, zaraďovania do bežných tried a následný výchovno-vzdelávací proces,
- vytvárať vhodné podmienky na ich vzdelávanie v školách a triedach spolu s majoritnou populáciou,
- v školách, ktoré vzdelávajú deti a žiakov zo SZP, prijímať opatrenia na zlepšenie dochádzky, správania a vzdelávacích výsledkov a pri výchove a vzdelávaní týchto detí a žiakov vytvárať vhodné individuálne podmienky.

4. Rozvojové projekty

V roku 2008 bola výzva zameraná na „**E-vzdelávanie pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia 2008**“. Bolo schválených 25 projektov s realizáciou v základných školách v celkovej sume 4 938 000,- Sk.

Rozvojový projekt **E-vzdelávanie pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a žiakov so zdravotným znevýhodnením 2009** bol zameraný na inováciu vyučovania s využívaním informačných a komunikačných technológií. Bolo schválených 33 projektov v pridelenej sume **199 164,- €**, pričom táto suma bola pomerným dielom k počtu projektov rozdelená takto:

- 21 projektov so zameraním na žiakov zo SZP v sume **134 669,- €**
- 12 projektov so zameraním pre žiakov so zdravotným znevýhodnením v sume **64 495,- €**.

Dňom 15.2.2012 je na internetovej stránke MŠVVaŠ SR vyhlásená výzva na rozvojový projekt „**Podpora vytvárania pozitívnej sociálnej klímy a motivácie v multikultúrnych triedach základných škôl**“ pre zriaďovateľov základných škôl vo výške 60 500,- EUR.

Žiadosť o poskytnutie finančných prostriedkov na realizáciu rozvojového projektu predkladá zriaďovateľ školy prostredníctvom príslušného krajského školského úradu **do 23. marca 2012** s označením na obálke „**Pozitívna sociálna klíma**“. Krajský školský úrad predloží žiadosť Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR v termíne **do 23. apríla 2012**.

Prioritnou oblasťou podpory sú aktivity prispievajúce k eliminácii nežiaduceho javu, akým je priestorové, organizačné, fyzické a symbolické vylúčenie alebo oddelenie rómskych žiakov v dôsledku ich etnickej príslušnosti (často v kombinácii so sociálnym znevýhodnením) od ostatných žiakov.

Oblasťou podpory v rámci obnovy výchovy a vzdelávania je **vytváranie multikultúrnych tried (hlavne v prvých ročníkoch) s cieľom postupného vytvárania pozitívnej sociálnej klímy v škole.**

Ďalšou oblasťou podpory je zlepšovanie materiálne – technického vybavenia takýchto tried s cieľom zvyšovania kvalitatívnych podmienok výchovno-vzdelávacieho procesu, všestranného rozvoja osobnosti žiakov, ako aj ich socializácie a integrácie do spoločnosti.

Súčasťou podpory je spolupráca s mimovládnyimi organizáciami pracujúcimi v tejto oblasti, ktorých partnerstvo v projekte je nevyhnutnou podmienkou na zapojenie sa do výzvy.

5. Operačný program Vzdelávanie

Operačný program Vzdelávanie je referenčným dokumentom pre programové obdobie 2007 – 2013, na základe ktorého je poskytovaná podpora na rozvoj ľudských zdrojov s využitím zdrojov Európskeho sociálneho fondu a národných zdrojov. Dokument vychádza zo štruktúry Národného strategického referenčného rámca Slovenskej republiky na roky 2007 – 2013.

Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami uľahčuje sociálnu inklúziu a trvalo udržateľnú integráciu znevýhodnených skupín na trhu práce so zreteľom na marginalizované rómske komunity. Prioritná os 3 sa zameriava na základné, stredné a ďalšie vzdelávanie osôb s osobitými vzdelávacími potrebami a vytvára podmienky pre ďalšie

vzdelávanie odborníkov, ktorí prispievajú k riešeniu sociálnych, ekonomických, kultúrnych a edukačných problémov osôb s osobitými vzdelávacími potrebami a členov marginalizovaných skupín. Opatrenia prioritnej osi majú za úlohu podporovať sociálnu inklúziu týchto osôb. Cieľom prioritnej osi je zvyšovať vzdelanostnú úroveň osôb s osobitými vzdelávacími potrebami so zreteľom na marginalizované rómske komunity.

Opatrenie 3.1 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“)

Cieľom opatrenia je zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov MRK prostredníctvom uľahčenia ich prístupu k formálnemu vzdelávaniu a prostredníctvom ich ďalšieho vzdelávania.

Špecifické ciele:

1. Podporovať sociálnu inklúziu príslušníkov MRK prostredníctvom uľahčenia ich prístupu k formálnemu vzdelávaniu a k získavaniu zručností potrebných na trhu práce
2. Ďalej vzdelávať príslušníkov MRK, ako aj osoby pracujúce v oblasti ich integrácie do spoločnosti

Rámcové aktivity:

- 3.1.1 Podpora prístupu príslušníkov MRK k vzdelávaniu na všetkých stupňoch škôl
- 3.1.2 Podpora individuálneho prístupu a rozvoj alternatívnych foriem a nástrojov vyučovania
- 3.1.3 Ďalšie vzdelávanie príslušníkov MRK
- 3.1.4 Ďalšie vzdelávanie osôb a podpora spolupráce inštitúcií pracujúcich v oblasti integrácie príslušníkov MRK do spoločnosti

V súčasnosti sú **vo fáze implementácie/realizácie** projekty na základe výzvy (2009): **Programy a kurzy pre žiakov základných škôl pochádzajúcich z MRK** – 49 projektov, v celkovej výške zazmluvneného nenávratného finančného príspevku 8 135 442,58 EUR.

V najbližšej dobe sa **začnú realizovať** projekty na základe výzvy (2011): **Podpora čitateľskej gramotnosti sociálne znevýhodnených žiakov základných škôl pochádzajúcich z MRK** – 25 schválených projektov, z toho 3 zazmluvnené. Celková finančná čiastka vyčlenená na výzvu: 5 miliónov EUR.

Pred priamou realizáciou sú aj projekty na základe priebežnej výzvy (2011): **Podpora prístupu príslušníkov MRK k vzdelávaniu vrátane ich ďalšieho vzdelávania** nadväzujúcej na Pilotnú výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie podpory v rámci **Lokálnej stratégie komplexného prístupu**, vyhlásenú Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity – 5 schválených projektov po 1. kole výzvy, ani jeden ešte nie je zazmluvnený.

Dňa 21. 11. 2011 Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ aktualizovala túto priebežnú výzvu. Aktualizácia výzvy sa týkala vyhlásenia 2. kola. Uzávierka 2. kola prijímania žiadostí o nenávratný finančný príspevok bola 20. 01. 2012, v súčasnosti prebieha schvaľovací proces.

Prebiehajúci národný projekt „Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii MRK“ sa začal implementovať 1. 10. 2011. Projekt implementuje Metodicko-pedagogické centrum. Trvanie projektu bude do 30. januára 2015.

Základné školy sa do projektu môžu zapojiť, ak splnia tieto kritéria:

- najmenej 20 % žiakov zo SZP,
- škola vytvorí pracovné podmienky pre prijatie 2 pedagogických asistentov,

- škola bude implementovať pedagogický model školy s celodenným výchovným systémom (ďalej len „CVS“).

Hlavnými aktivitami projektu sú:

Vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov s cieľom vyškoliť pedagogických a odborných zamestnancov na osvojenie profesijných kompetencií potrebných na rozvoj špecifických vzdelávacích potrieb žiakov z MRK.

Podpora celodenného výchovného systému na ZŠ s cieľom vytvoriť pedagogický model školy s celodenným výchovným systémom ako nástroj inklúzie žiakov z MRK.

Technická podpora aktivít národného projektu, ktorá si kladie za cieľ modernizovať vyučovací proces na zapojených ZŠ prostredníctvom IKT technológií a tým podporiť efektívnu implementáciu pedagogického modelu školy s CVS. Materiálna pomoc pre každú základnú školu zapojenú do projektu bude predstavovať dva interaktívne systémy, balíček školiaceho materiálu a potrieb v hodnote 1000 EUR a didaktický balíček podľa vlastného výberu z predloženého katalógu v hodnote 10 000 EUR.

Dôležitými prínosmi je vytvorenie a realizácia **12 programov kontinuálneho vzdelávania**; vzdelávanie **4200 pedagogických a odborných zamestnancov**; vytvorenie min. **40 učebných zdrojov** pre pedagogických a odborných zamestnancov; vytvorenie **400 pracovných miest** pre pedagogických asistentov; zavedenie modelu CVS na ZŠ, ktorý umožní účinný rozvoj žiakov z MRK aj mimo vyučovania, vrátane voľnočasovej starostlivosti; **zahraničné stáže pre 120 pedagogických zamestnancov**; vytvorenie **1000 učebných zdrojov** pre žiakov pochádzajúcich z MRK.

Do projektu sa doteraz záväzne prihlásilo 123 škôl z Prešovského a Košického kraja a 85 škôl z ostatných krajov. Zároveň skupina expertov zapojených do projektu vytvára model CVS. V mesiacoch november a december 2011 zabezpečila hlavná projektová kancelária publicitu a podporu potenciálnym záujemcom o pozíciu pedagogického asistenta učiteľa a vytvorila databázu asistentov, ktorí sa budú môcť zapojiť do projektu na základných školách.

Národný projekt “Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit” ponúka nové riešenia. Jeho podstatou je zavedenie pedagogického modelu školy s CVS na základných školách, ktorý bude nástrojom inklúzie žiakov z MRK. Celý proces bude prebiehať v podmienkach inklúzie, tzn., že do záujmových aktivít v rámci CVS sa nebudú zapájať iba deti rómske, ale všetky deti, ktoré prejavia záujem, aj keď projekt je prioritne postavený pre deti so sociálne znevýhodneného prostredia. Cieľom projektu je zmeniť doterajšiu klímu na školách, ktorá nie je pre mnohé deti priaznivá, a preto je aj nezáujem rómskych detí o školu taký veľký.

Národný projekt počíta s účasťou 200 základných škôl v rámci celého Slovenska a má byť prípravou na postupné legislatívne úpravy v našom školstve. Súčasťou projektu sú aj osvetové programy zamerané na vytvorenie, alebo zlepšenie spolupráce rodiny a školy.

Postaviť systém vzdelávania, ktoré by bolo inkluzívne, rešpektovalo odlišnosti, pracovalo s handicapovanými či marginalizovanými skupinami, je dlhodobý proces. Po ukončení národného projektu bude pedagogický model školy s CVS implementovaný na zapojených školách a bude poskytnutý ako príklad dobrej praxe ZŠ s vysokou koncentráciou žiakov pochádzajúcich z MRK. Pedagogickí a odborní zamestnanci, ktorí absolvujú vzdelávanie v rámci národného projektu budú schopní ďalej podporovať inklúziu žiakov pochádzajúcich z

MRK. Základom je, aby sme pochopili, že nejde prioritne o to, či sú deti za každú cenu spolu, ale o to, že ak vzdelanie má byť pre Rómov dôležité, tak desegregácia a inkluzívne triedy sú jedným z dôležitých nástrojov na skvalitnenie vzdelávania.

6. Štátny pedagogický ústav

sa zaoberá problematikou vzdelávania rómskych žiakov z dvoch uhlov pohľadu:

Ako národnostná menšina

V tomto kontexte realizoval (2003 – 2010) projekty experimentálnych overovaní rómskeho jazyka a literatúry a rómskych reálií v základných a stredných školách. Výsledkom experimentálnych overovaní sú výstupy z týchto projektov vo forme pedagogických dokumentov pre vyučovanie uvedených predmetov, ktoré k dispozícii v aktualizovanej podobe na webovej stránke ŠPÚ. Experimentálnym overovaním sa potvrdilo, že je možné tieto predmety na školách vyučovať. Okrem významu podpory jazyka rómskej národnostnej menšiny je možnosť vyučovania týchto predmetov jednou z možností ako zabezpečiť inkluzívne (interkultúrne) vzdelávanie na školách.

Vďaka výsledkom uvedeného experimentálneho overovania bol rómsky jazyk a literatúra zaradený do zoznamu (voliteľných) maturitných predmetov - 318/2008 Z. z. VYHLÁŠKA Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 23. júla 2008 o ukončení štúdia na stredných školách. Táto vyhláška umožňuje žiakom stredných škôl vykonať maturitnú skúšku z rómskeho jazyka a literatúry. Pri príprave maturitnej skúšky z rómskeho jazyka a literatúry sú školám k dispozícii na webovej stránke ŠPÚ cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z rómskeho jazyka a literatúry – úroveň B1, B2.

Ako žiaci zo SZP

V tejto súvislosti môžeme uviesť pripravené učebné texty v rómskom a slovenskom jazyku pre žiakov primárneho stupňa vzdelávania. Cieľom je zvýšiť predpoklady pre úspešnosť vo vzdelávaní žiakov a tiež podporiť interkultúrne kompetencie rómskych žiakov a nerómskych žiakov. Hravou formou sa tu buduje vzájomne pochopenie a porozumenie medzi žiakmi z rôzneho kultúrneho prostredia. Tieto texty budú k dispozícii pre učiteľov na webovej stránke ŠPÚ.

Aktuálne sa pripravuje pilotný projekt, ktorého cieľom je pripraviť pedagogických zamestnancov pre prácu v triedach s rómskymi a nerómskymi žiakmi na primárnom stupni. Projekt prostredníctvom vzdelávania učiteľov a ďalších pedagogických zamestnancov súčasne s prípravou učebných textov bude podporovať proces inkluzívneho a interkultúrneho vzdelávania žiakov, čím eliminuje segregáciu a diskrimináciu žiakov na školách.

7. Metodicko-pedagogické centrum (RP PREŠOV – ROCEPO)

Rómske vzdelávacie, informačné, dokumentačné, poradenské a konzultačné centrum (ROCEPO) s celoslovenskou pôsobnosťou poskytuje **odborno-metodickú pomoc** školám a školským zariadeniam v oblasti výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov zo SZP.

Kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov

1. **Kvalifikačné vzdelávanie pre vychovávateľov a pedagogických asistentov v školách a školských zariadeniach** (rozsah VP: 220 hodín), počet frekventantov: 480 (14 vzdelávacích skupín)

2. **Multikultúrna výchova** (rozsah VP: 42 hodín), počet frekventantov: 76, počet absolventov: 126

3. **Rozvoj motoriky u žiaka v nultom ročníku** (rozsah VP: 60 hodín), počet frekventantov: 30, počet absolventov: 75

4. **Regionálna výchova v primárnom vzdelávaní** (rozsah VP: 60 hodín), počet frekventantov: 60

Všetky uvedené vzdelávacie programy sú zamerané na inklúziu MRK, na vzájomné spolužitie minority a majority v SR.

Publikácia Metodika tvorby učebných zdrojov je prioritne určená tvorcom učebných zdrojov. Práca pozostáva z piatich kapitol. Každá z nich poskytuje metodiku a odporúčania pre tvorbu učebných zdrojov a prácu s nimi. Experti pri vytváraní dokumentu zohľadňovali prostredie, v ktorom pedagogickí a odborní zamestnanci pôsobia, a cieľovú skupinu, s ktorou pracujú. Metodika tvorby učebných zdrojov je taktiež východiskom pre tvorcov všetkých programov kontinuálneho vzdelávania a bude slúžiť pre potreby MPC a jeho partnerov zo štátnej správy a samosprávy, ktorí majú zamestnancov pracujúcich s MRK.

Prieskum MPC ROCEPO 2009-ZŠ bol zameraný na zistenie výsledkov výchovno-vzdelávacieho procesu u žiakov zo SZP na základe štatistických údajov o ich prospechu, dochádzke, správaní, ukončení povinnej školskej dochádzky a o ďalšom pokračovaní v štúdiu v stredných školách. Dôležitou súčasťou prieskumu bolo aj zisťovanie počtu žiakov zo SZP v špeciálnych a špecializovaných triedach základnej školy, počtu integrovaných (začlenených) žiakov v základnej škole, počtu žiakov navštevujúcich školské kluby detí a počtu žiakov využívajúcich školské stravovanie a ponuku záujmových útvarov. Zber údajov v Prieskume MPC ROCEPO 2009-ZŠ sa zameriaval aj na pôsobenie asistenta učiteľa v edukačnom procese.

Reedícia metodických príručiek a publikácií na CD nosiči Na pomoc učiteľom žiakov zo SZP – MPC ROCEPO 2011 – (42 titulov).

8. Štátna školská inšpekcia

Dlhodobo, každoročne plní úlohu s cieľom zistiť stav a úroveň starostlivosti o žiakov zo SZP v základných a stredných školách v priebehu komplexných inšpekcií.

Pri komplexných inšpekciách v základných školách pre žiakov s mentálnym postihnutím vždy kontroluje osobnú dokumentáciu žiakov, vstupnú špeciálnopedagogickú diagnostiku a jej výsledky, správnosť zaradenia žiakov do daného typu školy. V prípade pochybností o správnosti zaradenia žiada o reidiagnostiku a sleduje postup až po prípadné preradenie žiaka do iného typu školy.

Vykonáva inšpekčné úlohy zamerané okrem iného na prijímanie žiakov do prvého ročníka špeciálnej ZŠ a zaraďovanie detí zo SZP do špeciálnej základnej školy.

ŠŠI bude aj v ďalších školských rokoch pokračovať v už uvedených inšpekčných činnostiach s rozšírením sledovania segregácie – zintenzívnenie kontroly segregáčnych postupov v ZŠ.

Na základe požiadavky ministerstva sa bude ŠŠI zameriavať na školy, kde je vyššia koncentrácia detí zo SZP; zintenzívni kontrolu a pomoc riaditeľom/školám; vo výchovno-vzdelávacom procese bude sledovať dodržiavanie nediskriminačného prístupu k žiakom zo SZP, resp. k žiakom z marginalizovaných rómskych komunít. ŠŠI by si mala vypracovať vnútornú metodiku na zisťovanie prípadov, ktoré by mohli byť posudzované ako segregácia na etnickom základe. Bude poskytovať sekcii regionálneho školstva pravidelné informácie o konkrétnych zistených prípadoch. Ďalej ŠŠI zintenzívni kontrolu správnosti prijímania žiakov do špeciálnych základných škôl a aktívnejšie bude využívať aj možnosti nariadenia rediagnostiky v prípade podozrenia na nesprávne stanovenú diagnózu mentálne postihnutie.

Hodnotenie porušovania zásady rovnakého zaobchádzania v praxi na Slovensku v roku 2011

Zistenia ŠŠI vyplývajú z vykonaných 829 inšpekcií v materských, v základných a v stredných školách v SR v školskom roku 2010/2011 zameraných na zistenie stavu a úrovne pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania.

Obsah a úlohy výchovy k ľudským právam a s nimi súvisiaca zásada rovnakého zaobchádzania boli zapracované do školských vzdelávacích programov a ďalšej pedagogickej dokumentácie týkajúcej sa organizácie a riadenia škôl. Riaditelia škôl pri stanovovaní cieľov rešpektovali individuálne vzdelávacie a výchovné požiadavky žiakov so zdravotným znevýhodnením, žiakov zo SZP i nadaných žiakov.

Viacere školy,¹ v ktorých evidovali vyšší počet žiakov pochádzajúcich z MRK, zohľadňovali v školskom vzdelávacom programe špecifické osobitosti spôsobu ich života (nepriaznivé sociálne podmienky v rodinách, absencia podielu otcov pri výchove detí z dôvodu dlhodobého vycestovania za prácou, jazyková bariéra, zlá životospráva, problematické súžitie s inou komunitou, prejavy nevhodného správania). Niekde, v závislosti od podmienok školy, ich začleňovali do bežných tried, zriaďovali nulté ročníky prípadne špeciálne triedy s posilnením hodín pracovného vyučovania.

Špecifikom niektorých škôl najmä v Košickom, v Prešovskom a v Banskobystrickom kraji bol vysoký počet žiakov (1 233) pochádzajúcich z rodín v hmotnej núdzi a z rómskej komunity². Zákonní zástupcovia týchto žiakov väčšinou neprejavovali pri výchove a vzdelávaní svojich detí záujem spolupracovať so školou a s príslušnými školskými zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie. Nebola realizovaná diagnostika žiakov odbornými zamestnancami centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „CPPPaP“), a preto sa výchova a vzdelávanie nerealizovali podľa individuálnych vzdelávacích programov zohľadňujúcich ich výchovno-vzdelávacie potreby. Najmä v Prešovskom kraji v sledovaných školách, v ktorých prevládal počet žiakov z rómskej

¹ 4 školy v Košickom, 4 v Prešovskom, 9 v Banskobystrickom, 1 škola v Trnavskom kraji

² V 1 škole v Košickom kraji sa v 21 triedach (z toho bolo 7 tried na alokovanom pracovisku v rómskej osade) vzdelávalo 429 žiakov a 72 % z nich pochádzalo z rómskej komunity. CPPPaP im však pre neochotu a nezáujem rodičov starostlivosť neposkytovalo.

komunity, začleňovali týchto žiakov do tradičných tried, snažili sa vytvárať také prostredie, v ktorom sa žiaci učili rešpektovať odlišné životné návyky, kultúrne tradície, učili sa tolerancii a odbúravanju predsudkov voči inej sociálnej skupine. Napriek tomu zaznamenali celkový pokles počtu žiakov majoritnej skupiny spoločenstva, čo súviselo so skutočnosťou, že zákonní zástupcovia prihlasovali svoje deti do iných okolitých škôl. K takémuto rozhodnutiu ich viedli rozdielne dôvody, často neosvojené základné hygienické návyky žiakov z rómskej komunity, vrátane problematickeho správania týchto žiakov, nepravidelnej dochádzky do školy, nezaujmu o učenie. V 13 školách, v ktorých evidovali vyšší počet žiakov zo SZP (viac ako 60 %), pomáhal väčšinou 1 asistent učiteľa žiakom nultého a prvého ročníka socializovať a zadaptovať sa v prvých mesiacoch školského roka v školskom prostredí, neskôr pomáhal podľa aktuálnej potreby učiteľom pri práci so žiakmi so špeciálnymi výchovno- vzdelávacími potrebami vo vyšších ročníkoch alebo v špeciálnych triedach.

Pozitíva

- zapracovanie výchovy k ľudským právam do školských vzdelávacích programov a ďalšej pedagogickej dokumentácie súvisiacej s organizáciou a riadením škôl,
- zameranie koncepčných zámerov škôl na humanizáciu výchovy a vzdelávania,
- akceptácia regionálnych podmienok, demografickej situácie v regióne, tradície a akceptácia konkrétnych reálnych požiadaviek pedagogickej, rodičovskej aj žiackej komunity pri stanovení výchovno-vzdelávacích cieľov,
- vytváranie rovnakých podmienok výchovy a vzdelávania pre všetkých žiakov,
- zriaďovanie nultých ročníkov,
- vzdelávanie žiakov so ŠVVP podľa individuálnych výchovno-vzdelávacích programov,
- zapájanie žiakov, nevynímajúc žiakov so SZP, do mimoškolskej záujmovej činnosti,
- v školách s vyšším počtom žiakov so SZP vypracovanie rozvojových projektov zameraných na ich socializáciu a zlepšenie výchovno-vzdelávacích výsledkov v spolupráci s ROCEPOM.

Negatíva

- nerealizovaná diagnostika žiakov zo SZP odbornými zamestnancami centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie,
- celkový pokles počtu žiakov majoritnej skupiny spoločenstva v školách.

Hodnotenie úrovne obsahu, rozsahu, formy a efektivity poskytovaného vzdelávania rómskym žiakom a žiačkam v porovnaní s nerómskym obyvateľstvom na Slovensku v roku 2011

Činnosť školy v oblasti starostlivosti o žiakov zo SZP bola sledovaná na 27 G a v 23 SOŠ. Na Súkromnom športovom gymnáziu v Trenčianskom kraji bol evidovaný 1 žiak zo SZP, ktorý bol súčasne evidovaný ako žiak so športovým nadaním. Mal vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací program. Učebný plán a učebné osnovy neboli pre žiaka modifikované, zabezpečená bola úprava rozvrhu hodín. Škola vytvorila podmienky formou individuálnych konzultácií, osobitným prístupom triednej učiteľky, výchovnej poradkyne aj iných učiteľov počas vyučovania. V 1 súkromnej odbornej škole v Banskobystrickom kraji sa vzdelávali 3 žiaci zo SZP. Úprava organizácie výchovy a vzdelávania nebola potrebná vzhľadom na to, že títo žiaci nemali študijné problémy a k školským povinnostiam pristupovali zodpovedne.

V 176 kontrolovaných ZŠ evidovali z celkového počtu 36 345 žiakov 943 (2,59 %) žiakov zo SZP, z nich 584 navštevovalo 1. stupeň (vrátene nultého ročníka), 2. stupeň 359 a školský klub detí (ŠKD) navštevovalo 121 žiakov. Najviac žiakov zo SZP evidovali v školách Banskobystrického – 21,2 % a Košického kraja 19,2 %, najmenej v Trnavskom 2,4 % a Prešovskom kraji 9,3 % z celkového počtu kontrolovaných škôl.

Väčšina z nich neabsolvovala predškolskú prípravu, čo sa negatívne odrazilo v úrovni samoobslužných činností, ale aj hygienických návykov. Na národnostne zmiešanom území často pretrvávajú pri vstupe do prvého ročníka problémy v jazykovej oblasti.

Žiaci zo SZP boli v ZŠ vzdelávaní v nultom ročníku, v bežných a špeciálnych triedach a v špecializovanej triede. Riaditelia pre 17,3 % žiakov zabezpečili **individuálne výchovno-vzdelávacie podmienky**: modifikovaný učebný plán a učebné osnovy jednotlivých predmetov, oslobodenie žiakov od vyučovania cudzích jazykov a telesnej výchovy, zaradenie nových predmetov, rozvíjanie špecifických funkcií, čítanie a písanie hrou, využívanie špecifického hodnotenia žiakov, organizáciu výchovy a vzdelávania, individuálnu prácu so žiakmi, prípravu žiakov na vyučovanie v rámci ŠKD. V jednej ZŠ zaviedli celodenný výchovný systém – žiaci v mimovyučovacom čase navštevovali súkromnú základnú umeleckú školu a súkromné centrum voľného času. Pre 24,7 % žiakov v rámci **úpravy organizácie výchovy a vzdelávania** školy uvádzali pomoc asistentov učiteľov, doučovanie a dostatok času pri samostatnej práci žiakov. ZŠ³ v Žilinskom kraji mala so súhlasom zriaďovateľa zriadenú špecializovanú triedu. Boli do nej zaradení 8 žiaci zo SZP, ktorí po absolvovaní nultého ročníka nemali predpoklad úspešne zvládnuť obsah vzdelávania prvého ročníka ZŠ. V Bratislavskom kraji dve žiačky, ktoré boli na materskej dovolenke, navštevovali školu 2 vyučovacie hodiny týždenne. Učitelia pri výchove a vzdelávaní 34,3 % žiakov zo SZP uplatňovali **špecifické metódy a formy práce**, pri ich voľbe vychádzali z odporúčaní príslušných zariadení výchovného poradenstva a prevencie. Najčastejšie sa uplatňovali zásady názornosti a postupnosti, individuálny prístup k žiakom, motivačný rozhovor a rozprávanie, zadávanie diferencovaných úloh a činností, cielená skupinová práca a práca vo dvojici, riešenie situačných úloh, zážitkové učenie, didaktické hry, heuristická a demonštračná metóda, predĺžený výklad. Na prvom stupni ZŠ učitelia kládli dôraz na rozvoj komunikačných schopností v spisovnom jazyku, často za pomoci asistenta učiteľa, ktorý ovládal rómsky jazyk. Plnením špecifických cieľov pedagógovia eliminovali, alebo odstraňovali ďalšie hendikepy vyplývajúce zo SZP (nedostatočné hygienické návyky, nevytvorené pracovné návyky v kolektíve a pri samostatnej činnosti, nízka sústredenosť a pozornosť, nerešpektovanie až odmietanie pokynov pedagógov, kultúrne a sociálne vylúčenie). Pri **hodnotení učebných výsledkov** žiakov vyučujúci kládli dôraz na ich individuálne schopnosti, uprednostňovali pri skúšaní formy odpovede, ktoré boli pre nich výhodnejšie, u žiakov s vývinovými poruchami učenia nehodnotili diktát známami, ale slovné s vyčíslením počtu chýb. Takmer všetky ZŠ (97,2 %) využívali vo vzťahu k uvedeným žiakom aj **odborný servis** zabezpečený výchovným poradcom, v niektorých ZŠ (40,3 %) aj v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom. Takmer polovica škôl využívala služby asistenta učiteľa (46 %) a iba v minimálnej miere aj školského psychológa (5,1 %).

Pre 14,2 % žiakov zo SZP v ZŠ **upravili prostredie**, napríklad vytváraním tried s menším počtom žiakov, imitovaním rodinného prostredia v triede, vybavením tried počítačmi s videoprojekciou a prezentačnými plochami, koberce v triedach, zabezpečením priestoru na oddych a hru počas prestávok, prístup ku knihám a hračkám. V niektorých ZŠ

³ ZŠ, Dončova 4, Ružomberok

bola pre špeciálneho pedagóga zriadená miestnosť na individuálnu prácu so žiakmi. V hygienických priestoroch poskytovali toaletné potreby, papier, mydlo a papierové utierky.

Triedni učitelia pravidelne monitorovali povinnú školskú dochádzku všetkých žiakov. Na zlepšenie **dochádzky** žiakov a ich **správania** školy iniciovali pohovory so zákonnými zástupcami žiakov, rómski asistenti odprevádzali žiakov do škôl a zo škôl, využívali motiváciu udelením pochvaly, písomné upozornenia, pravidelné hlásenia na obecný a sociálny úrad, priestupkové konanie v spolupráci so zriaďovateľom za prítomnosti kurátora z úradu práce sociálnych vecí a rodiny, cyklus prednášok a aktivít pre žiakov s problémovým správaním so psychologičkami z CPPPaP. Nepravidelnú dochádzku žiakov a neospravedlnené absencie riešili konzultáciami s rodičmi žiakov. Spolupracovali aj s krízovými centrami, príslušníkmi Policajného zboru, komunitnými pracovníkmi a miestnou rómskou iniciatívou. Výrazným motivujúcim činiteľom plnenia povinnej školskej dochádzky žiakov v ZŠ bolo poskytovanie bezplatnej stravy, balíčka učebných pomôcok a preplácanie cestovných lístkov dochádzajúcim žiakom.

Najčastejšie uvádzaným dôvodom slabých **výchovno-vzdelávacích výsledkov** žiakov zo SZP naďalej zostáva nezáujem žiakov o učenie a následne veľký počet vymeškaných hodín, nedostatočná domáca príprava súvisiaca s málo motivujúcim rodinným prostredím. Školy na odstránenie nedostatkov uvádzali zaradenie žiakov do ŠKD, prispôsobenie písomnej a ústnej skúšky možnostiam žiakov, jedna ZŠ poskytovanie celodennej výchovnej starostlivosti a materiálnych pomôcok na vyučovanie podľa potreby zdarma. Vo vyšších ročníkoch sa u niektorých žiakov prejavilo záškoláctvo s vedomím rodičov ospravedlňované lekáorskými potvrdeniami. V niektorých školách, kde sú deti z rómskej komunity podporované príspevkami na stravu, chodia do školy len kvôli obedu, o učenie neprejavujú záujem, nenosia si učebné pomôcky, nerešpektujú učiteľov, vyrušujú na vyučovaní, často vyvolávajú konflikty so spolužiakmi, prejavuje sa u nich agresivita a vulgarizmus vo vyjadrovaní. Vyskytli sa aj prípady ničenia pomôcok zo sociálneho balíčka, krádeže a jedna škola uvádza dokonca výskyt šikanovania učiteľov týmito žiakmi. Za účelom **zlepšenia výchovno-vzdelávacích výsledkov** žiakov zo SZP sa učitelia zúčastňovali rôznych vzdelávacích podujatí, odborného seminára k výchove a vzdelávaniu žiakov so ŠVVP a zapojili sa do projektu Podpora integrovaného vzdelávania Rómov.

Žiaci zo SZP sa zväčša zapájali do **mimoškolských** aktivít a projektov, vykonávali činnosť v záujmových útvaroch, zúčastňovali sa športových, hudobných, literárnych, výtvarných i dopravných súťaží a zbierali druhotné suroviny.

Riaditelia škôl poukazovali na skutočnosť, že v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou narastá počet detí žijúcich v prostredí, ktoré nepodporuje ich socializáciu a neposkytuje im dostatok primeraných podnetov na rozvoj ich osobnosti.

Pozitíva

- poskytovanie žiakom možnosti dlhšieho adaptačného procesu na školské prostredie,
- zlepšovanie vzťahu medzi špeciálnym pedagógom a žiakmi,
- záujem žiakov o činnosti vyžadujúce manuálne zručnosti,
- zapájanie žiakov do kolektívnych činností na vyučovaní i mimo neho,
- zabezpečenie celodenného výchovného systému spôsobu starostlivosti o žiakov zo SZP.

Negatíva

- nezáujem, slabá, ba dokonca až žiadna komunikácia zo strany niektorých rodičov,
- nesystematická a nedostatočná domáca príprava,

- pomalšie napredovanie vo výchove a vzdelávaní (časté zabúdanie pomôcok; problémy pri prispôsobovaní sa pravidlám, normám a požiadavkám; rečová, jazyková a kultúrna bariéra; nevytvorené pracovné a sociálne návyky; nepravidelná dochádzka do školy),
- zhoršovanie priemeru prospechu a dochádzky v triede.

9. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Záverečná správa z experimentálneho overovania „Špecializované triedy na 1. stupni ZŠ“

Projekt špecializovaných tried tematicky nadväzuje na ukončený projekt Phare 2002/000.610.03 „Integrácia rómskych detí do štandardných základných škôl“. Jedným z cieľov uvedeného projektu bolo odskúšať či navrhnúť edukačné, organizačné a iné podmienky na uľahčenie prechodu rómskych detí zo špeciálnych základných škôl do základných škôl (tzv. tranzitívne triedy pri špeciálnych ZŠ) v tých prípadoch, keď zaradenie do SZŠ nebolo opodstatnené, resp. keď zaostávanie detí na sociálno-kultúrnom základe nebolo správne interpretované. Ako sa v praxi ukázalo, takýto prístup môže pomôcť niekoľkým deťom, ktoré dokážu preklenúť rozdiely v učebnom obsahu bežnej a špeciálnej ZŠ v priebehu dvoch rokov, ako projekt určoval. Úskalím takéhoto postupu boli a sú nielen možnosti detí, ale aj sociálne, emocionálne a ďalšie premenné na strane ich rodín.

Účelom špecializovaných tried je, aby sa rómske deti z málo podnetného, marginalizovaného, sociálne znevýhodňujúceho, kultúrne a jazykovo odlišného prostredia bez predškolskej prípravy (v materskej škole a pod.), ktoré nemožno jednoznačne diagnostikovať ako mentálne postihnuté, vzdelávali v podmienkach základných škôl (namiesto dovtedy pomerne často využívaného, ale neefektívneho odkladu povinnej školskej dochádzky, alebo zaradovania do špeciálnej školy určenej pre mentálne postihnuté deti). V rámci experimentálneho overovania boli vytvorené a odskúšané špecifické materiály (učebné plány a učebné osnovy), edukačné postupy, navrhnuté boli učebné materiály a súbory učebných pomôcok, ako aj ďalšie podmienky, ktoré mali pomôcť žiakom zvládnuť učebný obsah tak, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní optimálnou formou podľa ich individuálnych možností a predpokladov.

Možnosti a obmedzenia psychologickéj diagnostiky rómskych detí - Metodický materiál pre pracovníkov CPPPaP

Pri psychologickéj diagnostike rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, či už pri posudzovaní školskej spôsobilosti alebo diagnostike kognitívnych schopností za účelom zaradenia dieťaťa do špeciálnej školy, sa psychológ v bežnej praxi stretáva s problémami, ktoré môžeme zhrnúť do nasledovných okruhov:

Jazykové a komunikačné bariéry

- Deti slabo alebo vôbec neovládajú slovenčinu ako vyučovací a testovací jazyk
- Ich materinská reč – lokálny rómsky dialekt, neposkytuje dostatočné možnosti diferencovať pojmy, pochopiť inštrukcie a princíp testovacích úloh

Kognitívne a vedomostné bariéry

- *Ich vedomosti (poznatky, informácie), zručnosti, skúsenosti a návyky sú viazané na výchovu v odlišnom socio-kultúrnom prostredí, než je prostredie bežných rodín z majority, ktoré je reflektované v bežných testoch*
- *Skúsenosti z praxe indikujú isté diferencie v časovom nástupe vývinových etáp jednotlivých kognitívnych funkcií (tieto poznatky v súčasnosti overujeme ako predpoklady a výskumné hypotézy v longitudinálnom výskume)*

Socio-kultúrne bariéry

- *Orientácia rómskej komunity na prítomnosť a krátkodobé ciele a s tým súvisiaca malá alebo žiadna podpora budúceho vzdelávania*
- *Nedostatok individualizmu, preferovanie prispôsobenia sa normám komunity na úkor individuálnej zodpovednosti, čo sa môže prejaviť aj pri individuálnej diagnostike a individuálnych výkonoch*
- *Absencia výkonovo motivačnej orientácie v rómskom etniku*

Psychologicko-diagnostické bariéry

- *Absencia kultúrne relevantných testoch, ktoré by vychádzali z kultúrne podmienenej definície inteligencie, vrátane pamäti a iných aspektov spracovania informácií a ktoré by používali také obsahy a procedúry, ktoré sú relevantné kultúrnym základom testovaných osôb a skupín (Sternberg, 2001)*
- *Absencia resp. zastaralosť slovenských noriem u bežne používaných diagnostických nástrojov*
- *Absencia kvalitatívnej analýzy testovaných výkonov, orientácia psychológov na kvantitatívne vyhodnotenie výkonov dieťaťa*
- *Nevhodné a hendikepujúce používanie testov vzhľadom na cieľovú skupinu (používanie iba verbálnej škály inteligenčných testov, obkreslovacích testov)*
- *Nevhodné načasovanie testovania rómskych detí pred vstupom do školy, kedy sú vyššie uvedené socio-kultúrne, jazykové a vedomostné bariéry najvypuklejšie*

Na základe výsledkov výskumných úloh a poznatkov získaných v priebehu ich riešenia budú vytvorené metodické materiály a príručky pre pedagógov pracujúcich so žiakmi zo SZP. Ďalší materiál bude k dispozícii poradenským zariadeniam k otázkam diagnostikovania špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb = SZP.

10. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

V rámci systému sociálnej ochrany je záchranná sociálna sieť (jednotlivcov, rodiny a jej členov) zabezpečená predovšetkým prostredníctvom nástrojov pomoci v hmotnej núdzi (zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok, je zakotvená v Ústave Slovenskej republiky. Cieľom je, aby pomoc v hmotnej núdzi mala povahu len preventívnych opatrení a dočasných riešení u tých, ktorých potenciál sa dá aktivovať. Aktivačné prvky v systéme pomoci v hmotnej núdzi smerujú jednoznačne k podpore filozofie aktívnej inklúzie. Zákon upravuje právne vzťahy pri posudzovaní hmotnej núdze občana a poskytovaní dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke, ktorých cieľom je spolu s jeho príjmami zabezpečiť základné životné podmienky a pomôcť v hmotnej núdzi s prispením aktívnej účasti občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú.

Dávkou je aj 17,20 € (518,17 Sk) mesačne pre dieťa na účely zabezpečenia jeho základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi, ak toto dieťa plní povinnú školskú dochádzku. Dávka sa poskytuje od začiatku školského roka v období školského vyučovania a školských prázdnin.

V zmysle zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky **dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením** je možné poskytovať deťom, ktoré žijú v rodinách, ktorým sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi alebo ktorých príjem je najviac vo výške životného minima.

Dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením možno poskytnúť pre dieťa, ktoré navštevuje materskú školu alebo základnú školu. Poskytuje sa na každý deň, v ktorom sa dieťa zúčastnilo výchovného a vzdelávacieho procesu v materskej škole a na vyučovaní v základnej škole a odobralo stravu, obed alebo iné jedlo.

Dotáciu možno poskytovať

- pre všetky deti, ktoré navštevujú školu a v škole je najmenej 50 % detí z rodín, ktorým sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke, alebo
- individuálne pre dieťa, ktoré navštevuje školu a žije v rodine, ktorej sa poskytuje dávka a príspevky alebo ktorej priemerný mesačný príjem za posledných šesť po sebe nasledujúcich mesiacov je najviac vo výške životného minima.

Dotáciu na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením možno poskytovať

- pre všetky deti, ktoré navštevujú prípravnú triedu materskej školy alebo školu a v prípravnej triede v materskej škole alebo v škole je najmenej 50 % detí z rodín, ktorým sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke, alebo
- individuálne pre dieťa, ktoré navštevuje prípravnú triedu materskej školy alebo školu a žije v rodine, ktorej sa poskytuje dávka a príspevky alebo ktorej priemerný mesačný príjem za posledných šesť po sebe nasledujúcich mesiacov je najviac vo výške životného minima.

Školskými potrebami na účely dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením sú najmä zošity, písacie potreby, učebnice, nevyhnutné individuálne pomôcky, ktoré priamo súvisia s vyučovacím procesom v škole alebo s predškolskou výchovou a vzdelávaním dieťaťa v prípravnej triede v materskej škole.

11. Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2011 – 2015

schválený vládou SR 10.8.2011 uznesením č. 522/2011

Priorita Vzdelávanie

6 základných cieľov

cieľ - opatrenie - konkrétne aktivity MŠVvaŠ SR - spolu 68

1. Účast' detí zo SZP/MRK na predprimárnom vzdelávaní

Opatrenie č. 1.1. Dosiagnuť čo najvyššiu zapojenosť 4 – 6-ročných detí zo SZP v predprimárnom vzdelávaní v materskej škole

- Upraviť právne predpisy tak, aby stimulovali účasť detí zo SZP na predprimárnom vzdelávaní v materskej škole – bezplatné predprimárne vzdelávanie detí v materskej škole od 4 rokov so zabezpečením bezplatného stravovania vrátane olovrantu
- Zabezpečiť účasť detí zo SZP na vzdelávaní v materskej škole spojením s motivačnými opatreniami v sociálnej oblasti (aktivačné práce pre rodičov)

Opatrenie č. 1.2. Rozšíriť ponuku predškolského vzdelávania v obciach s vysokou koncentráciou detí zo SZP

- Ustanoviť rozmanité formy výchovy a vzdelávania detí predškolského veku stimulujúce účasť detí zo SZP na predprimárnom vzdelávaní v materskej škole / poldenná výchova a vzdelávanie, striedanie skupín v týždenných intervaloch, tzv. prípravné triedy materskej školy; denná, niekoľkohodinová (napr. 2 – 3 - hodinová) výchova a vzdelávanie s poskytovaním jedného nevareného jedla, s možnosťou účasti zákonných zástupcov na výchove a vzdelávaní; predškolské vzdelávanie niekoľko dní v týždni
- Umožniť zriaďovateľom získať prostriedky z fondov Európskej únie na výstavbu nových alebo rekonštrukciu a rozšírenie kapacít existujúcich budov materských škôl v nasledujúcom programovom období 2014 – 2020
- V novom programovom období EÚ pre roky 2014 – 2020 otvoriť možnosť čerpania dotácií zo štrukturálnych fondov aj pre oblasť predprimárneho vzdelávania
- Rozšíriť spektrum zriaďovateľov materských škôl o krajské školské úrady

Opatrenie č. 1.3. Podporovať materské školy pri zavádzaní programov orientovaných na zlepšenie spolupráce s rodičmi rómskych detí a pri zapájaní asistentov učiteľa v materských školách

- Pripraviť návrh možností financovania asistentov učiteľa v predprimárnom vzdelávaní
- Prispôbiť systém financovania predprimárneho vzdelávania formulácii aktivity č. 1.2.2. v opatrení 1.2. tak, aby pridelovanie financií zohľadňovalo rôzne formy výchovy a vzdelávania detí v predprimárnom vzdelávaní
- Umožniť účasť učiteľov materských škôl na kontinuálnom vzdelávaní zameranom na tvorbu programov spolupráce s rodičmi rómskych detí
- Finančne podporovať kombinované programy vzdelávania a sociálnej starostlivosti – spolupráca s materskými a komunitnými centrami

2. Zlepšiť motiváciu, školské výsledky a dochádzku detí v základnom vzdelávaní a zvýšiť počet detí pokračujúcich v ďalšom štúdiu po základnom vzdelávaní

Opatrenie č. 2.1. Zabezpečiť čo najväčšiu presnosť a dôsledne využívať kontrolný mechanizmus pri procese odbornej pedagogicko-psychologickej diagnostiky 5 a 6-ročných detí pred ich nástupom na povinnú školskú dochádzku a následne aj po absolvovaní ročnej prípravy

- Vypracovať sociálno-kultúrne relevantné testy školskej spôsobilosti, pri testovaní používať materinský jazyk dieťaťa a v prípade potreby zabezpečiť prítomnosť asistenta učiteľa pre žiakov zo SZP
- Kontrolovať dôsledné dodržiavanie postupov prijímania žiakov do špeciálnych základných škôl
- Zabezpečiť, aby psychologickú diagnostiku detí pred ich nástupom na povinnú školskú dochádzku vykonávali výlučne zamestnanci CPPPaP; výsledok testovania má orientačný charakter, okrem prípadov zdravotného postihnutia, ktoré je písomne dokladované lekárskeym vyjadrením

- Zabezpečiť, aby bola rediagnostika po absolvovaní prvého roka vzdelávania žiaka v škole vykonávaná inou osobou, ako diagnostika pred jeho nástupom na povinnú školskú dochádzku; kontrola dodržiavania tejto aktivity bude súčasťou kontrol vykonávaných Štátnou školskou inšpekciou

Opatrenie č. 2.2. Zabezpečiť dostupnosť kvalitných a variabilných vzdelávacích programov na pokrytie individualizovaných potrieb žiakov s dôrazom na rozvoj kognitívnych funkcií a nadobudnutie kľúčových kompetencií

- Podporovať autonómiu a flexibilitu škôl pri tvorbe školských vzdelávacích programov
- Podporovať ekvivalentné znižovanie maximálneho počtu detí v triede v nadväznosti na počet detí zo SZP
- Personálne zabezpečiť v zmysle štátneho vzdelávacieho programu aj pri vzdelávaní rómskych žiakov odborníkov: dostatok asistentov učiteľov, logopédov, školských špeciálnych pedagógov, školských psychológov, sociálnych pracovníkov a ďalší personál zabezpečujúci štátny a školský vzdelávací program v zmysle školského zákona
- Vzdelávacie programy tvoriť tak, aby sa v nich vytvoril priestor pre priamu spoluprácu a súčinnosť s odborníkmi z iných rezortov (zdravotníctvo, polícia, úrad práce, hasiči)
- Umožniť v špeciálnych základných školách, ktoré majú voľné kapacity, zriaďovanie tried základnej školy (ako elokovaného pracoviska základnej školy) tam, kde nie sú vytvorené kapacity pre ich vzdelávanie v základnej škole alebo tieto kapacity nie je možné z objektívnych dôvodov vytvoriť, resp. zriadiť základné školy v obciach, kde nie sú zriadené a ich zriadenie je potrebné

Opatrenie č. 2.3. Zvýšenie efektívnosti systému sociálnej podpory vzdelávania

- Prehodnotenie súčasného systému v legislatíve tak, aby dotácie pokrývali čo najširší okruh detí zo SZP a motivovali ich k lepšej dochádzke a študijným výsledkom v základnej i strednej škole (dotácie na stravu, školské pomôcky, stredoškolské štipendiá, väzba medzi poskytovaním sociálnych dávok a riadnou školskou dochádzkou dieťaťa, aktívny príspevok na dokončenie školy pre 16 – 19-ročných nezamestnaných v NAP „Zamestnanosť“)

Opatrenie č. 2.4. Podporovať na školách na základnom stupni vzdelania celodenný výchovno-vzdelávací systém

- Vypracovať metodiku celodenného výchovného systému a overiť ju v praxi

Opatrenie č. 2.5. Podporiť systém výchovno-vzdelávacích aktivít a sociálno-kultúrnych aktivít pre deti z MRK, mládež a dospelých (v spolupráci s MVO, komunitnými centrami)

- Vzdelávacie projekty na podporu zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt
- Podpora záujmovej činnosti a využitia voľného času
- Podpora výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti ľudských práv, práv národnostných menšín, práv detí, práv iných zraniteľných skupín a rodovej rovnosti
- Zvyšovanie informovanosti verejnosti v oblasti poznania svojich práv a povinností
- Príprava publikácií, učebných materiálov a pomôcok
- Podpora interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi majoritou, národnostnými menšinami a etnickými skupinami.
- Zaviesť povinné kurzy, minimálne 3 hodiny týždenne pre poberateľov sociálnych dávok, kde by sa realizovali vyššie uvedené vzdelávania, upevňovacie a obnovovacie kurzy trivía

zamerané na čítanie, písanie, počítanie s možnosťou rozšíriť to o počítačovú gramotnosť, resp. podľa záujmu frekventantov

- *Využívať absolventov sociálnej práce pri jednotlivých aktivitách*

Opatrenie č. 2.6. Prehodnotiť spôsob financovania nákladov na žiakov zo SZP

- *Zvýšiť príspevok na žiaka zo SZP o 100%, alternatívne zväziť možnosť osobitného opatrenia s dôsledkom ďalšieho zvýšenia tohto príspevku základným školám, uvedeným v § 29 zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktoré zaraďujú žiakov zo SZP do tried, ktoré nie sú zriadené pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*
- *Rozšíriť účel použitia príspevku na žiaka zo SZP*
- *Umožniť, aby aj na žiakov zo SZP v 8-ročných gymnáziách v nižšom strednom vzdelávaní boli poskytované príspevky z MŠVVaŠ SR a boli poberateľmi príspevkov z MPSVaR SR*

Opatrenie č. 2.7. Podporiť zvyšovanie kvality výchovy a vzdelávania

- *Prehodnotiť možnosť zavedenia ukazovateľa kvality do normatívneho spôsobu financovania škôl, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie, a to v rámci normatívu na žiaka školy zavedením koeficientu kvality alebo formou príspevku – „bonusu“*
- *Zriaďovateľom škôl pridelať finančné prostriedky aj za kvalitu školy; finančné prostriedky za kvalitu školy bude môcť škola použiť na účel ustanovený zákonom (napr. na motivačný príspevok pre učiteľov, ktorí sa venujú žiakom úspešným v olympiádach, celoštátnych, či medzinárodných súťažiach; takisto tým, čo dosahujú výrazné zlepšenia prospechu žiakov zo SZP; na zlepšenie materiálno-technického zabezpečenia školy v oblasti, v ktorej jej žiaci vynikajú na celoštátnej, medzinárodnej úrovni vrátane odbornej literatúry, pomôcok a i.)*
- *Zvýšiť počet školských špeciálnych pedagógov, školských psychológov a pedagogických asistentov v školách a školských zariadeniach*

Opatrenie č. 2.8. Podpora komplexnej integrácie rodovo citlivej a multikultúrnej výchovy v základných školách

- *V štátnom vzdelávacom programe rozpracovať prierezovú tému multikultúrna výchova; obsah multikultúrnej výchovy podrobnejšie a jasnejšie štruktúrovať; podobu multikultúrnej výchovy nekoncentrovať len na obsah, ale aj na sociálnu interakciu v rámci školy a medzi školami; hlbšie rozpracovať definíciu multikultúrnej výchovy*
- *Podporiť prienik a spoluprácu MVO zaoberajúcich sa témou multikultúrnej výchovy, uvažovať o tom, že etickú výchovu alebo občiansku náuku by mohli zabezpečovať MVO, ktorých zamestnanci spĺňajú podmienky pre vyučovanie uvedených predmetov v zmysle rezortných predpisov a súčasne sa MVO zaoberá témou občianstva, ľudských práv alebo multikultúrnej výchovy*
- *V obsahu multikultúrnej výchovy posilniť zložku interkultúrnych kompetencií žiakov z oblasti dejín Rómov, ich kultúry, literárnej tvorby a spoločenského života, ako aj rodovo citlivej výchovy*

3. Zlepšiť výsledky vyučovacieho procesu na stredných školách

Opatrenie č. 3.1. Zväziť možnosť predĺženia povinnej školskej dochádzky do 18. roku veku žiaka vrátane odbornej praxe

Opatrenie č. 3.2. Analyzovať existenciu a prínos existujúcich stredných škôl pre vzdelávanie žiakov zo SZP

Opatrenie č. 3.3. Podpora komplexnej integrácie rodovo citlivej a multikultúrnej výchovy na stredných školách

4. Zlepšiť starostlivosť o pedagogických a odborných zamestnancov

Opatrenie č. 4.1. Zintenzívniť podporu pedagogických zamestnancov venujúcich sa deťom zo SZP a žiakom so zdravotným znevýhodnením vrátane žiakov s poruchou správania zo SZP

- Finančné zvýhodnenie formou príplatku k platu
- Psychologická podpora pre pedagógov

Opatrenie č. 4.2. Podpora vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov

- Vypracovať model profesijných štandardov na jednotlivé kariérové pozície pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov (vedúci PZ a OZ a špecialisti),
- Vypracovať model profesijného štandardu učiteľa – špecialistu na výchovu a vzdelávanie žiakov zo SZP
- Vytvoriť profesijné štandardy pedagogických asistentov v materských, základných a špeciálnych základných školách
- Realizovať akreditované programy kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov so zameraním na špecifické potreby detí a žiakov zo SZP a v oblasti špeciálnej pedagogiky so zameraním na integrované vzdelávanie
- Vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov v oblasti ľudských práv, práv národnostných menšín, práv detí, práv iných zraniteľných skupín a rodovej rovnosti, vrátane predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, homofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Tieto vzdelávania realizovať ako súčasť akreditovaných vzdelávacích programov kontinuálneho vzdelávania s možnosťou získania kreditov
- Vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov k projektovému mysleniu a tvorbe projektov, vo využívaní prvkov neformálneho vzdelávania vo formálnom vzdelávaní
- Podporiť medzinárodnú mobilitu pedagogických a odborných zamestnancov a žiakov stredných škôl zo SZP a tým ich motivovať k osvojeniu si cudzieho jazyka

5. Uplatnenie práva na vzdelávanie v materinskom jazyku a podpora rozvoja identity

Opatrenie 5.1. Podporovať používanie rómskeho jazyka a pri zápise zisťovať záujem rómskych rodičov o výučbu rómskeho jazyka na základných a stredných školách

- Vypracovať projekt vzdelávania rómskej národnostnej menšiny v materinskom jazyku s využitím poznatkov a skúseností z experimentálneho overovania
- Vypracovať Rámcové učebné plány v štátnom vzdelávacom programe pre školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny
- Využívanie rómskeho jazyka ako podporného jazyka v predprimárnom a primárnom (prvý stupeň) vzdelávaní
- Zabezpečiť tvorbu a vydávanie učebníc a pedagogických pomôcok v rómskom jazyku
- Zabezpečiť vzdelávacie štandardy predmetu rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie pre materské, základné a stredné školy (učebné plány, učebné osnovy) k predmetu rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie
- Podporiť tvorbu fondu publikácií s tematikou rómskej histórie, jazyka a kultúry v rómskom jazyku a podporiť osvetu o takomto fonde

Opatrenie č. 5.2. Zabezpečiť prípravu učiteľov rómskeho jazyka a literatúry a podporiť vzdelávanie učiteľov vyučujúcich v rómskom jazyku

- Podporovať kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov so zameraním na vzdelávanie žiakov v rómskom jazyku
- Podporovať vzdelávanie učiteľov predprimárnej a primárnej úrovne a budúcich učiteľov v rómskom jazyku
- Podporovať medzinárodnú mobilitu pedagógov a ich žiakov pochádzajúcich zo SZP, a tým podporiť identitu a komunikáciu žiakov v rómskom jazyku

Opatrenie č. 5.3. Podpora zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt; ochrany základných práv a slobôd; sociálnych a kultúrnych potrieb rómskej národnostnej menšiny; predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, homofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie; interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia – zabezpečuje Úrad vlády SR

6. Riešiť problematické otázky výchovy a vzdelávania v špeciálnych školách a školských zariadeniach vrátane školského poradenstva a prevencie

Opatrenie č. 6.1. Zabezpečiť čo najvyššiu presnosť a dôsledne využívať kontrolný mechanizmus pri procese testovania a zaradovania detí do špeciálneho vzdelávania

- Po prvom roku školskej dochádzky a následne podľa potreby vykonávať rediagnostiku žiakov s diagnostikovaným ľahkým mentálnym postihnutím a umožniť vykonávanie diagnostiky a rediagnostiky aj v prostredí bežnom pre dieťa – t.j. škola, materská škola, komunitné centrum a pod.
- Pri podozrení na diskriminačný postup pri diagnostickom vyšetrení rómskeho žiaka zabezpečiť prostredníctvom ŠŠI kontrolné vyšetrenie, ktorého cieľom bude preveriť proces a výsledky pôvodného testovania; odporúčame, aby kontrolné vyšetrenie uskutočňoval psychológ z nezávislého poradenského zariadenia, ktorý ovláda problematiku špecifických podmienok pri testovaní rómskych detí
- Metodické a supervízne pôsobenie poradenských zariadení určených na plnenie tejto úlohy podľa § 130 ods. 10 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zamerať na dôsledné usmerňovanie odborných zamestnancov poradenských zariadení, vedúce k vylúčeniu možnosti diskriminácie pri diagnostikovaní detí zo SZP
- Zabezpečiť komplexné posúdenie schopností žiaka, ktoré bude podkladom pre individuálny vzdelávací program (ak bude pre žiaka potrebný) alebo jeho prijatie do základnej školy (so súhlasom rodičov) najneskôr v 3. ročníku
- Prehodnotiť duálny systém psychologického poradenstva (CPPP a CŠPP)
- Zvýšiť kontrolu kvality výchovy a vzdelávania v štandardných triedach, v ktorých sú integrovaní žiaci so ŠVVP

Opatrenie č. 6.2. Presnejšie smerovať opatrenia školskej politiky v prospech detí zo SZP

- Jednoznačne definovať spôsob, akým sa určí, že je žiak zo SZP (vymedziť a zosúladiť so školskou štatistikou aj na účely financovania)

Opatrenie č. 6.3. Zlepšiť informovanosť o špeciálnom školstve

- Informačné kampane pre rodičov detí zo SZP/MRK o dosahoch zaradenia dieťaťa do špeciálnej školy, o možných alternatívnych spôsoboch vzdelávania atď.

- *Informačné kampane pre pracovníkov vykonávajúcich kontrolu diagnostiky*
- *Vypracovať presnú metodiku informovaného súhlasu rodiča pre zaradenie dieťaťa do špeciálnej školy (informácia o tom, že v prípade, ak rodič nesúhlasí s odporúčaním umiestniť dieťa do špeciálnej školy alebo špeciálnej triedy, neporušuje tým žiadny právny predpis a naopak, ak požaduje umiestniť svoje dieťa do špeciálnej školy napriek absencii badateľného mentálneho postihnutia, môže za to niesť právne následky)*